

e-gradivo: Varstvo kulturne dediščine

Senka Šifkovič Vrbica, november 2017

Pri urejanju prostora je poleg varovalnih mehanizmov s področja okolja in narave potrebno upoštevati tudi varovalne mehanizme kulturne dediščine. Varovanje kulturne dediščine je ena izmed javnih koristi, ki se odraža pri oblikovanju prostorskih načrtov in se prepleta tudi z varstvom okolja, saj je del presoje vplivov določenega načrta ali projekta na okolje tudi presoja vplivov na krajino ter kulturno dediščino.

Na podlagi [Zakona o varstvu kulturne dediščine](#) so kulturna dediščina dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih Slovenke in Slovenci, pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in romske skupnosti, ter drugi državljanke in državljani Republike Slovenije opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, etnične pripadnosti, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas. Predmet javne koristi varstva kulturne dediščine so: registrirana dediščina, nacionalno bogastvo, spomeniki, varstvena območja dediščine in arheološke ostaline. Za urejanje prostora je pomembna nepremična kulturna dediščina. Ta je popisana v [Registru nepremične kulturne dediščine](#), navedeni pa so tudi [pravni režimi varstva](#), ki so podrobneje opisani v [Priročniku pravnih režimov varstva, ki jih je treba upoštevati pri pripravi planov in posegih v območja kulturne dediščine](#). Registrirana nepremična dediščina (okoli 35.000 objektov oziroma območij) nastane z vpisom v register in se varuje s prostorskimi akti - pri pripravi planov je potrebno upoštevati ukrepe varstva na podlagi smernic za pripravo [državnih prostorskih načrtov](#), [občinskih prostorskih načrtov](#) in [občinskih podrobnih prostorskih načrtov](#), pred sprejemom načrta pa je potrebno pridobiti mnenje ministra za kulturo. Med nepremično kulturno dediščino pa je okoli 8.300 razglašeni tudi za spomenik, ki nastane in se varuje z aktom o razglasitvi spomenika (spomenik državnega pomena se razglasi z odlokom vlade, spomenik lokalnega pomena pa z odlokom občinskega sveta), ti pa imajo svoj varovalni režim določen v aktu o razglasitvi.

Za posege v spomenik, registrirano nepremično dediščino, varstveno območje spomenika ali vplivno območje spomenika (če tako določa akt o razglasitvi) je potrebno pridobiti kulturno varstveno soglasje, ki ga izda [Zavod za varstvo kulturne dediščine](#). Kulturnovarstveno soglasje za posege, za katere je predpisano gradbeno dovoljenje, se izdaja kot projektno soglasje v skladu s predpisi, ki urejajo graditev. Pred tem je potrebno pridobiti kulturnovarstvene pogoje, s katerimi zavod določi zahteve, ki jih mora izpolnjevati projekt.

Država ima predkupno pravico na spomeniku državnega pomena in na nepremičnini v vplivnem območju nepremičnega spomenika državnega pomena, če je tako določeno v aktu o razglasitvi, občina, ki je spomenik razglasila pa ima predkupno pravico na tem spomeniku in na nepremičnini v vplivnem območju, če je tako določeno v aktu o razglasitvi. Na nepremičnem spomeniku se lahko tudi odvzame lastninska pravica proti odškodnini ali nadomestilu v naravi. Razlastitev je dopustna, če je spomenik ogrožen in če ohranitve ni mogoče doseči na drug način.

Presoja vplivov posameznega projekta na kulturno dediščino se izvaja tako v okviru strateške presoje vplivov plana na okolje (celovita presoja vplivov na okolje), kakor v okviru presoje vplivov posameznega projekta na okolje (presoja vplivov na okolje). V okviru strateške presoje vplivov na okolje na podlagi Direktive o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje ([2001/42/ES](#)) mora okoljsko poročilo med drugim vsebovati opis verjetnega znatnega vpliva na okolje, med drugim tudi na zdravje ljudi, živalstvo, rastlinstvo, tla, vodo, zrak, podnebne dejavnike, materialne dobrine,

kulturno dediščino skupaj z arhitekturno in arheološko dediščino, krajino ter medsebojna razmerja teh dejavnikov. V okviru presoje vplivov na okolje pa zahteva Direktiva o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje ([2014/52/EU](#) in [2011/92/EU](#)), da mora presoja (poročilo o vplivih na okolje) opredeliti, opisati in presoditi neposredne in posredne vplive projekta na ljudi, živalstvo in rastlinstvo, tla, vodo, zrak, podnebje in krajino, materialne dobrine in kulturno dediščino ter medsebojne vplive navedenih dejavnikov. To na nacionalni ravni urejata [Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje](#) in [Uredba o vsebini poročila o vplivih nameravanega posega na okolje in načinu njegove priprave](#).